

GILLEBLADET

Medlemsblad
för Handelsgillet
i Helsingfors rf

Nr 1 • 2020

Ledningen synas noga

Bolagsstyrning gagnar
också aktieägarna
Sidorna 4-5

Möt styrelsen!

Nya ordföranden vill inkludera
och föra diskussion
Sidorna 6-7

Ljus i portgången

Gillebygget avancerar,
snart tak över gården
Sidorna 8-9

3

Ledaren

Kommunicera rätt!

4

Bättre ägarskydd

Koderna för bolagsstyrning skärptes vid årsskiftet.

6

Trivsel och relevans

Ledstjärnor för nya ordföranden.

8

Ljusning på byggfronten

Nu går det undan på Gillegården.

10

Svår jakt på utsläpp

Hur välja mellan el, hybrid, bensin och diesel vid nästa bilbyte?

13

Litteraturrutan

Tapani Ritamäki har läst invandrarförfattare.

14

Mer än dans och folkdräkt

En del av Gillets verksamhet sker i Föreningen Brages lokaliteter under exilen.

16

Med det rätta snittet

Så fixar du smaskiga aptitretare till bjudningen.

18

När caféerna gjorde entré

I början av 1800-talet etablerade sig utländska pastej- och sockerbagare i Helsingfors.

21

Börskolumnen

När bryts den genom tiderna längsta uppgången?

22 Gilleaktuellt

GILLEBLADET

Kommunikationsutskottet 2020:

Ordförande:
Peter Nordling
Medlemmar:
Matts Dumell
Thomas Hallbäck
Patrik Lindfors

Ansvarig utgivare:

Christian Borenus

Chefredaktör:

Peter Nordling,
tfn 050 5595 778

Utgivare:

Handelsgillet i Helsingfors r.f.
Kaserngatan 23 A 12
00130 Helsingfors
tfn 09 669 798
info@handelsgillet.fi

Ombrytning:

Oy Nordinfo Ab, Maj-Len Roos

Annonser:

Tilininurkka Ky, Bo Gerkman
PB 89, 02211 Esbo
tfn 0400 449 724
bo.gerkman@tilininurkka.fi

Niclas Nyberg
tfn 040 830 1829
niclas.nyberg@gmail.com

Tryckeri:

Oy Painotalo tt-urex Ab, Borgå

Medlem i Tidskrifternas Förbund.

Utgivningschema 2020:

Nr 1	27.2	deadline 30.1
Nr 2	17.4	deadline 19.3
Nr 3	11.6	deadline 14.5
Nr 4	1.10	deadline 3.9
Nr 5	17.12	deadline 19.11

Pärmfoto: Karl Vilhjälmsen

Peter Nordling

Säg sanningen!

– Vi har inte fått tillräckligt med information.

Det är inte bara en stor del av britterna som upprepat detta under flera års tid. Den här repliken yttrades också upprepade gånger under de extra föreningsmöten som Handelsgillet, med anledning av byggprojektet, höll i fjol. Budskapet kom från förundrade medlemmar och adressen var föreningens styrelse.

I Storbritannien anklagas de konservativa för att ha gett direkt vilseledande information för att genomföra brexit. Vilka konsekvenserna blir är ännu omöjligt att överblicka. Men om medlemmarna i Handelsgillet fått för lite information eller inte kvittar i det här skedet. Egalt är också om man missförstod varandra avsiktligt. Att söka syndabocker gagnar inte längre någon.

Tydligt är i varje fall att det på något sätt brast i Gillets kommunikation. Sådant är vanligt, men beklagligt och ofta onödigt.

Att föra fram osanningar eller halvsanningar hör till de värsta synderna när det gäller kommunikation. Förr eller senare åker man fast, och då hjälper det sällan med förklaringar. Resultatet kan vara allt mellan några höjda ögonbryn och konkurs.

Därför är sanningen en grundbult i all kommunikation. Att ledningen för en myndighet, ett företag eller en förening inte alltid kan berätta allt, är inte samma sak, men gränsen kan synas hårfin. Ofta måste man till exempel skydda en person eller bevara en affärshemlighet.

En fungerande dialog är troligen det bästa exemplet på god kommunikation. Det gäller att lyssna till varandra, att diskutera vidare, att avtala och sist, men definitivt inte minst: att följa upp och utvärdera.

God kommunikation är också en del av god bolagsstyrning. För en förening innebär det att alla medlemmar ska få samma information samtidigt. Alla ska till exempel ha tillgång till all nödvändig information före ett föreningsmöte, och alla Gille-

medlemmar ska stå på samma startstreck då anmälningen till ett evenemang öppnar.

Föreningens kommunikationskanaler är till för alla på ett rättvist och jämbördigt sätt. Grupper och enskilda medlemmar kan och bör komma till tals. Men de kan inte styra kommunikationen. Ansvaret ligger alltid hos dem som valts att sörja för kommunikationen.

Sedan år 2015 prioriterar Handelsgillet kommunikationen speciellt. Då antog styrelsen den första kommunikationsstrategin. Strategin uppdateras årligen i enlighet med de kända kommunikationsbehoven. Men den omfattar också beredskap för de okända. Ytterligare definieras de kommunikationsansvariga.

Enligt strategin bedriver Handelsgillet en aktiv kommunikation både bland medlemmarna och gentemot omvärlden.

Den interna kommunikationens viktigaste uppgifter är att informera om Gillets verksamhet och om föreningens ekonomi samt sådant som påverkar dessa. Fastighetsprojektet är otvivelaktigt viktigast i medlemskommunikationen också i år. Att utveckla Handelsgillet webbplats är i sig en viktig kommunikationsåtgärd, och att berätta om den och diskutera den är lika viktigt.

Den externa kommunikationen tar bland annat fasta på kontakterna med samarbetsparter och på att öka kännedomen om och intresset för föreningen. Genom att utveckla föreningen och verksamheten i tidens anda finns alla möjligheter att skapa en positiv image.

Kommunikationsstrategin definierar också föreningens hot och möjligheter ur ett kommunikationsperspektiv. Detta för att gardera föreningen mot obehagliga överraskningar. Minst lika viktigt är att föreningen ska kunna dra nytta av positiva företeelser.

Handelsgillet kommunikation bör ligga steget före, och den ska alltid säga sanningen. Den följer de linjer som strategin stakar ut. Det gagnar hela föreningen.

Bolagsstyrning

ökar insyn och ägarskydd

Lagstiftningen anger de grundläggande ramarna för hur ett börsbolag ska förvaltas och vilka rättigheter och skyldigheter ägarna har. Utöver det finns en skild kod för bolagsstyrning som anger den nivå av transparens och jämlikhet som börsbolagen förväntas leva upp till. Det är ändå möjligt att delvis avvika från koden, förutsatt att bolaget avger en skriftlig förklaring.

De grundläggande principerna för ansvarsfördelningen mellan de tre beslutsfattande organen i ett bolag – vd, styrelse och bolagsstämma – stadgas i aktiebolagslagen. Syftet med koderna för bolagsstyrning är att, utöver lagstiftningen, skapa gemensamma regler och rekommendationer för hur börsbolag ska styras och ägas. Viktiga element i koderna är transparensen i bolagens förvaltning och styrelsens sammansättning.

I Finland upprätthåller Värdepappersmarknadsföreningen koden för bolagsstyrning. Värdepappersmarknadsföreningen har publicerat en förnyad kod som trädde i kraft vid årsskiftet och ersätter koderna från 2015. På engelska kallas bolagsstyrning för corporate governance och båda begreppen används i svenskan.

Chefens lön

En av de största förändringarna i den nya koden är att börsbolagen i kallelsen till bolagsstämman ska redogöra för sin ersättningspolicy till vd:n och styrelsen. Bolagen förväntas berätta om vilka element som ingår i vd:ns lön och nämna till exempel eventuella tilläggspensioner. Om ett visst ersättningselement inte nämns i redogörelsen har bolaget heller inte rätt att ta i bruk ett sådant incitament.

– Bolagen behöver inte avslöja några detaljer i sin strategi men de förväntas berätta hur den valda belöningspolicy hjälper bolaget att nå sina fastställda målsättningar. Inför vårens bolagsstämmor blir det intressant att se vad de största bolagen kommer att berätta om belöningspolicy och hur den anknyter till strategin. För

de mindre bolagen kan det däremot vara en utmaning att formulera sig tillräckligt exakt, säger **Leena Linnainmaa**, generalsekreterare på Director's Institute Finland. Hon var även medlem i arbetsgruppen som ansvarade för uppdateringen av koderna.

Från och med år 2021 skärps kraven ytterligare, eftersom bolagen då också ska publicera en rapport om hur ersättningen till vd:n och styrelsen har förverkligats i praktiken. Rapporten är tvingande enligt lagen. Förutom rapporten om ersättningspolicy förutsätter lagen att bolaget även publicerar en corporate governance-redogörelse där bolaget redogör för de centrala elementen i sin förvaltning.

Följ eller förklara

Utgångspunkten i koden för bolagsstyrning är att alla ägare ska behandlas likvärdigt. Det gäller framför allt tillgången till information som berör bolaget och dess verksamhet. Aktieägarnas möjligheter att påverka beslutsfattandet är också dokumenterade i detalj, framför allt när det gäller bolagsstämman.

Avsikten med koden för bolagsstyrning är att öka insynen i beslutsfattandet och stärka förtroendet för bolagen. Det som skiljer koden från lagstiftningen är att koderna är rekommendationer som till alla delar inte är bindande. Enskilda bolag kan låta bli att följa koderna men i så fall förutsätts de offentligt presentera en förklaring som är trovärdig. Modellen kallas "följ eller förklara" och den används i motsvarande syfte i ett flertal länder. På engelska används uttrycket *comply or explain*.

Avvikelser från koden kan accepteras till exempel i situationer där ett börsbolag i small cap-kategorin, som består av de minsta bolagen på börsen, inte av godtagbara orsaker lyckas hitta kvinnliga styrelseledamöter med rätt kompetens och erfarenhet. I dag avviker endast 2 procent av börsbolagen från rekommendationen att båda könen ska vara representerade i styrelsen.

– De finländska bolagen är noggranna med att följa koderna. Alla avvikelser förutsätter skilda förklaringar och de flesta företag vill undvika att sticka ut, konstaterar Linnainmaa.

Fler kvinnor stor framgång

Den första koden för bolagsstyrning i Finland togs i bruk år 1997, men då fanns det ännu inga krav på större transparens. Förutom den ökade insynen är den största konkreta förändringen som koderna gett upphov till enligt Leena Linnainmaa, den kraftiga ökningen av antalet kvinnor i börsbolagens styrelser. När den första koden publicerades var båda könen representerade i styrelserna i ungefär hälft.

Foto: Patrik Lindfors

Leena Linnainmaa konstaterar att statsbolag har svårt att rekrytera duktiga chefer.

Foto: Karl Vilhjálmsson

Bolagsstyrningen ska ge aktieägarna trygghet.

ten av börsbolagen. I dag har nästan alla börsbolag representanter för båda könen i styrelserna.

– En bidragande orsak till att koden för bolagsstyrning har haft en stor inverkan är att media har rapporterat om hur bolagen har lyckats med att uppfylla rekommendationerna. Det gäller framför allt andelen kvinnor i styrelserna, säger Linnainmaa.

Enligt Linnainmaa har Finland inte gått in för lagstadgade kvoter för andelen kvinnor i börsbolagens styrelser eftersom koden för bolagsstyrning har fyllt den funktionen. Koden har använts för detta syfte endast i några länder. Till exempel Norge och Frankrike införde könskvotering eftersom där saknades rekommendationer för mångfalden i styrelserna.

Utmaningar i statliga bolag

Bolagsstyrningen har visat sig vara speciellt

utmanande i statsägda bolag med en direkt koppling till konsumenterna och medborgarna. Frestelsen för politiker att blanda sig i den operativa ledningens beslut har i vissa fall varit stor. Det senaste exemplet är det statliga postbolaget Posti Group som hösten 2019 hamnade i en politisk storm kring lönesättningen för en grupp anställda. Krisen ledde i förlängningen till att **Antti Rinne** tvingades lämna sin post som statsminister medan **Heikki Malinen** valde att avgå som vd för Posti Group.

– Det är viktigt att principerna för bolagsstyrning följs även i statsägda bolag. Ägarstyrningen bör utgå från den ansvarsfördelning som anges i aktiebolagslagen och som slår fast att styrelsen fattar de mest grundläggande besluten i bolaget, konstaterar Linnainmaa.

Aktieägarna har enligt Linnainmaa rätt att använda sin makt på bolagsstämman –

inte genom att ställa krav i offentligheten. Ägarna har däremot rätt att framföra sina synpunkter och förväntningar till bolagets ledning, men de beslutsfattande organen inom bolaget avgör om synpunkterna beaktas eller inte. De personer, som ingår i bolagets ledning, har dessutom ett personligt ansvar för att de genom ett noggrant förfarande främjar bolagets intressen.

– En oförutsägbart politik och den starka personfixeringen i media gör det svårare att rekrytera duktiga chefer till statsägda bolag. Det gäller framför allt posten som styrelseordförande. De kompetentaste personerna väljer vilka uppdrag de vill ta, säger Linnainmaa.

Koderna för bolagsstyrning är tillgängliga på Värdepappersmarknadsföringens webbplats på svenska, finska och engelska.

Text: Patrik Lindfors

Nya ordföranden betonar trivsel och relevans

Från och med årsskiftet svingar Christian Borenus ordförande-klubban på styrelsemötena. Han valdes enhälligt till ordförande på valmötet den 28 november 2019 och efterträder Johan Hjelt som var ordförande i fem år.

Christian Borenus tar över ordförandeskapet mitt i det omfattande bygg- och saneringsprojektet av gårdsfastigheten som gjort Gillet temporärt hemlöst sedan försommaren 2019, och som tårt på ekonomin mer än man räknade med från början. På fastighetsprojektets prislapp står det nu 8 miljoner euro.

– Jag känner ingen oro, men en lätt besvikelse över att det blev klart dyrare än man trodde. Att skuldbördan är större är naturligtvis irriterande och synd, men vi kommer att klara det bra, säger Borenus som ändå ser med tillförsikt på situationen.

– Det var ofrånkomligt att sanera fastigheten. Ett långsiktigt kassaflöde, långsiktiga inkomster och hyresavtal från två olika branscher – hotell och restaurang – kommer att göra föreningen gott.

Om tio år kommer ekonomin att vara stabil, tror han.

Flaggar för kvinnligt medlemskap

Borenus är liksom majoriteten av Gillemedlemmarna för kvinnligt medlemskap, det har han inte stuckit under stol med. Men den här frågan, som blivit en het potatis, har legat på hyllan ett tag. Kommer styrelsen nu ta tag i den på nytt?

– Om och när vi tar upp frågan om kvinnligt medlemskap ska vi se till att alla medlemmar är införstådda med att man kan diskutera den i lugn och ro. Förr eller senare blir det aktuellt, men tidtabellen är oklar. Det är för tidigt att säga hur styrelsen kommer att jobba med saken.

Han tillägger att man diskuterar alla strategiska frågor både inom föreningens ledning och inom medlemskåren, först därefter tas besluten.

– Jag är för ett inkluderande ledarskap. Christian Borenus är övertygad om att

kvinnligt medlemskap på sikt inte skulle medföra en stor omvälvning eller förändra atmosfären särskilt mycket.

– På lång sikt gäller det att säkra Gillets fortsatta existens.

Enligt Borenus innebär det att hålla kvar och värna om det som fungerar – det högklassiga programmet och trivseln – men att samtidigt inte stelna i formerna. Gillet bör vara lyhört för samhällsförändringar och medlemmarnas intressen, och hålla en modern profil, vara en aktör som bidrar till näringsliv och samhälle och som uppfattas som en relevant förening med attraktionskraft.

– Här vill jag också lyfta fram frukostseminarierna. Trots exilen har vi haft frukostseminarier på Hanken, Hanken Business Lab, och vi har fått bra kontakt med Hanken och dess studentkår. Det är viktigt att vi fortsättningsvis har ett högklassigt program för medlemskåren, och utåt!

Vilken är målsättningen för år 2020?

– Att rent tekniskt ro iland fastighetsprojektet, att det blir bra gjort och att allt lyckas så väl som möjligt, att tidtabellen håller och att vi kan flytta in på hösten och fortsättningsvis ha ett högklassigt program. Kanske vi också kan ta med oss lite av erfarenheterna av mångsidigt programutbud – företagsbesök och dylikt – från exilen.

Som tidigare ordförande för verksamhetsutskottet är Borenus väl insatt i kärnverksamheten och programutbudet. Han poängterar att en hög trivselsfaktor och en hög relevansfaktor går hand i hand.

Att medlemmarna kan välja och vraka i ett mångsidigt programutbud och klubb-utbud med mängder av olika sysselsättning ser han som tämligen unikt, i synnerhet på svenska. Klubbarna ser han som en stor attraktionsfaktor. Likaså det centrala läget på Kaserngatan i snart nyrestaurerade och fina lokaliteter.

– Vi är på ett perfekt ställe! Vi kommer att kunna vara en jättefin samlingspunkt. Framtiden ser mycket bra ut på alla sätt.

Text: Annika Borgström

Christian Borenus,

systematisk ordförande

Gillebakgrund: Medlem i Handelsgillet sedan 2009, vald till ordförande 2020. Styrelsemedlem 2017–2019, ordförande för verksamhetsutskottet år 2019. Mycket aktiv Golfare, medlem i Vinklubben och Historieklubben.

Karriär: DE, PM. Drivit det snart 130-åriga familjeföretaget Knorrings Oy Ab, en av banbrytarna inom den tekniska partihandeln i Finland. Vice vd 1984–87, vd 1987–2018 Nu styrelseordförande.

Har även arbetat i byggbranschen, för FNs utvecklingsprogram i Malawi i Afrika och på Utrikesministeriet.

Specialkunnande: Allmän ledning av företag och organisationer, ekonomi.

Beskriv dig själv: Systematisk, kommunikativ, empatisk.

Kaj-Erik Lindberg, aktiv byggnadsingenjör

Gillebakgrund: Medlem sedan början av 2011, styrelsemedlem sedan 2015. Medlem i Börsgillet och Whiskygillet. Delansvarig för Gillets byggprojekt. Medlem i ekonomiskutskottet.

Karriär: Ledande ställning mer än 30 år inom fastighetsförvaltning hos UPM/Rauma-Repola, fastighetsdirektör på UPM 1995–2014.

Specialkunnande: Fastighetsbusiness, frivillig föreningsverksamhet, förtroendeuppdrag.

Beskriv dig själv: Aktiv, positiv, logisk.

Thomas Hallbäck, sportig kommunikatör
Gillebakgrund: Nyinvald styrelsemedlem. Medlem sedan vintern 2018. Höll ett föredrag om utvecklingen av självkörande bilar en torsdag och blev på den efterföljande middagen inbjuden att ansluta mig. Medlem i kommunikationsutskottet.

Karriär: Gjorde en lång karriär som journalist på Hufvudstadsbladet. Därefter 13 år som PR-direktör på Volvo Car Finland, fram till sommaren 2019, då jag gick i pension.
Specialkunnande: Kommunikation, mera med inriktning på skrift än tal. Arbets- och föreningsliv har utvecklat förmågan till teambuilding.

Beskriv dig själv: Reslysten, sportig, livsnjutare

Torbjörn Jakas, golfande ekonom

Gillebakgrund: Vice ordförande för styrelsen. Gillemedlem tio år, sjunde året styrelsemedlem och ordförande för ekonomiutskottet. Medlem i Golfkillarna, Vinklubben och Börsgillet.

Karriär: Trettio år på olika chefposter inom försäkring: avbrottsförsäkringsaktiebolaget Otso, Svensk-Finlad och Veritas Skadeförsäkring. Egenföretagare (Finnclaims Ab) 13 år. Nu pensionär på heltid.

Specialkunnande: Försäkring och ekonomi.

Beskriv dig själv: Trivs på sommarstugan och golfplanen.

Mikael Krogius, social it-expert

Gillebakgrund: Medlem i 25 år. Grundare av Businessklubben. Styrelsemedlem sedan 2015. Har hört till olika arbetsgrupper och kommittéer, till exempel seminariekommittén.

Karriär: Företagare inom informationsteknologi, drygt 25 års erfarenhet av mjukvaruutveckling och försäljning av digitala lösningar på global nivå. Jobbar nu som styrelsemedlem och CTO (it-direktör) på EWQ (butikskommunikation och kundhantering).

Specialkunnande: Business, it, mjukvara.

Beskriv dig själv: Glad, social, strategisk.

Christian Nordgren, lojal partner

Gillebakgrund: Medlem i sju år, fjärde året styrelsemedlem. Medlem i Businessklubben, Vinklubben, Börsgillet och Whiskygillet.

Karriär: Jobbat för internationella företag inom vin och sprit över 20 år. Fortsatt som partner i Interbrands Wines & Spirits.

Specialkunnande: Internationell handel, företagsledning.

Beskriv dig själv: Lojal och ärlig.

Olof Rehn, detaljintresserad advokat

Gillebakgrund: Nyinvald i styrelsen. Medlem sedan drygt femton år, styrelsemedlem 2009–2015, lett seminariekomittén två år, börshövding för Börsgillet. Medlem i Ekonomiutskottet. Medlem i Businessklubben och Vinklubben.

Karriär: Advokat sen 1991, allt sedan auktioner och en kortare tingsdomartid vid Pargas tingsrätt jobbat på advokatbyrå. Innehar sedan 2002 Advokatbyrå Rehn & Co Ab i Helsingfors.

Specialkunnande: Löpande företags- och avtalsjuridik, arvsskiften och bouppteckningar, arvs- och skatteplaneringar, då och då rättegångar.

Beskriv dig själv: Detaljintresserad, social, vetgirig.

Bo Söderholm, ingenjör med visioner

Gillebakgrund: Medlem sedan år 2010. Vinklubbens styrgrupp sedan 2014. Medlem i verksamhetsutskottet. Styrelsemedlem från början av 2019. Delansvarig för Gillets byggprojekt.

Karriär: De sista 25 åren i arbetslivet på ingenjörbyrå Granlund Oy, en specialistorganisation med konsultering och planering inom husteknik och fastighetsförvaltning, cirka 1 000 ingenjörer.

Specialkunnande: Konsultering inom husteknik och förvaltning i fastighetsbranschen.

Beskriv dig själv: Humanist, visionär, energisk.

Dags att gjuta.
Timo Hagelin, längst till vänster, uppskattar att 45-50 kubikmeter betong krävs för att täcka gården.

Ljusning i sikte

Det börjar synas ljus i Handelsgillet's portgång. Kring årsskiftet gick Gillets byggprojekt in i en ny fas – från rivande till byggande. Enligt de byggansvariga håller tidtabellen, på ett ungefär. Kostnaderna ser ut att bli snäppet högre än beräknat.

Vid tisdagslunchen i slutet av januari gav **Kaj-Erik Lindberg** dagsfrisk information om Gillets genom tiderna största satsning. Han och **Bo Söderholm** är de två medlemmar som bär ansvaret för byggnadsprojektet i Handelsgillet's styrelse. Byggprojektet har nästan varit en heldagssysselsättning, dock utan ekonomisk ersättning, för parhästarna. Resten av styrelsen och verksamhetsledaren har också engagerat sig aktivt i projektet.

– Arbetet med byggbolaget och elentreprenören löper friktionsfritt. Men med VVS-gänget får vi ibland bryta arm om detaljerna, sade Lindberg och försäkrade i samma andetag att problemen inte är oöverkomliga.

Förutom det symboliska ljuset, som redan sipprar ut genom portgången, möts de som i framtiden besöker Gillefastigheterna av mera ljus redan på gatan. Fasaderna mot Kaserngatan förses med lampor som, under dygnets mörka timmar, lyser

upp tegelytorna mellan fönstren. Ljuset i portgången kommer från lampor som fälls in i golvet.

När Gillebröderna öppnar glasdörren halvvägs i portgången med sina medlemskort möts de av en sprillans ny restaurangvärld som dagtid får sitt ljus genom ett tak, delvis av glas. Dörren i portgången blir huvuddörr till restaurangen.

Restauratören (Ravintolakolmio Oy som också drev Cantina West) är tills vidare förtegen beträffande det nya konceptet i restauranglokaliteterna på ungefär 1 000 kvadratmeter. Till detta kommer ytterligare cirka 450 kvadratmeter där restaurangen svarar för serveringen: Festsalen, med tillhörande kabinett, Klubbrummet och biljardsalen.

Liten försening trots slutspurt

En rundvandring på bygget med ansvarige byggmästaren **Timo Hagelin** drygt en vecka efter tisdagslunchen ger belägg för

att en ny växel lagts i. I tredje våningen sjuder det av liv. Det återstår knappt tre veckor tills de tio lyxiga hotellrummen ska överlätas i slutet av februari. Arbetsteamet på 34 personer är fullt sysselsatt.

I en lekman's ögon ser hotellvåningen dock inte mycket annorlunda ut än i november. Men nu gapar ett stort plasttäckt hål i väggen där bron från Hotel F6 ska komma in. Kabelhärvorna hänger på väggarna och i de öppna taken. Men de flesta väggar är på plats och några är målade. Badrummen är fortfarande halvfärdiga.

Lekmannen ställer sig frågande.

– Visserligen ser här ut som ett kaos, men det ska nog gå vägen. Vi jobbar i flera skift och under veckosluten, försäkrar Timo Hagelin.

Enigt honom löper det återstående arbetet jämförelsevis snabbt.

– Tekniken, dragningen av alla el- och vattenledningar var den största utmaningen. Nu är jobbet gjort, granskat och godkänt, konstaterar han nöjt.

Man anar stoltheten när han berättar hur man lösgjort rören till värmeelementen från väggarna så att de inte kan leda ljud och hur ytterväggarna ljudisolerats och

– Hål på båda sidor, snart kommer hotellbron, berättar Timo Hagelin.

vuxit inåt så att nya fönsterbräden måste byggas. Avloppsroren, som löper via andra våningen, har precis fått grönt.

Några dagar senare står det ändå klart att hotellvåningen blir klar ett par veckor senare än planerat.

– För oss är det inget problem då arbetena görs planerligt och granskas och godkänns på vederbörligt sätt, säger **Kasper Saari**, vd för Hotel F6.

Enligt honom går det snabbt att ställa i ordning rummen för de första gästerna efter att hotellet tagit emot rummen. Allt från några dagar till ett par veckor, beroende på hur mycket inredningsarbete som kan utföras medan byggandet pågår.

Hotellgästerna behöver inte sucka över utsikten då de tar bron över till Gillegården. De två stora hålen blir dörrar till kökslokaler.

Mycket osynligt arbete

I andra våningen är synen snarlik den i tredje våningen. Men härifrån och nedåt är tidtabellen inte lika tajt. Färdigt ska det vara den 22 maj.

– Här går det snabbt att färdigställa ytor. Men det som gjorts bakom dem i tak, väggar och golv har tagit lång tid, säger Hagelin.

I Festsalen väntar bland annat den ursprungliga parketten på att bli slipad och lackad. Innertaket ska hängas upp mot ljudisoleringen som stoppar 70 decibel och få sin ornamentering. Väggarna ska målas. Mellan Festsalen och det nya, Klubbrummet på 110 kvadratmeter, byggs en ny bar. Där den gamla stod förser tre framtagna fönster lokalen med mera ljus från bakgården. Bakom baren får restaurangen ett rum för köksfunktioner

Klubben får ny parkett och en egen bar. De gamla väggmålningarna av **Karin Mascitti-Slotte** plockas fram och putsas upp.

I första våningen är den största förändringen att golvet för ett nytt restaurangkabinett gjutits, ungefär från ingången till de tidigare toaletterna och till husets yttervägg mot öster. Under plattan byggs den nya biljardsalen.

I biljardsalen har det krävts mycket jobb med att kapsla in kreosot och avlägsna asbest under myndighetsövervakning. Pelarna, som taket vilar på, har förstärkts med stålmantlar. I ena ändan av biljardsalen gjuts en spiraltrappa, i den andra installeras en av stål.

I köket, som blir väggranne med biljarden, är luftkanalerna installerade. Resten är råa ytor. Här var det problem med fastsättningarna för innertaket i det porösa betongtaket.

På bakgården, över vilken hotellbron ska gå, ser det ut som efter en fullträff: betongbitar, tegel, grus, damm, damm och damm. Men här väntar en veritabel metamorfos.

– Bråten åker ut. In kommer prydnadsväxter på en ny ytbeläggning, något under den tidigare nivån. Gårdsytan värms med fjärrvärme för att man ska slippa skotta snö, berättar Timo Hagelin.

Klart för golv och tak

På framgården är det förberett för både fjärrvärme och fjärrkyla. När glastaket är

Något dyrare

Ytterligare oförutsedda arbeten och åtgärder som inte kan skjutas upp, eller blir dyrare av att skjuts upp, gör att den tidigare budgeten för byggprojektet inte längre håller. Den beräknade totalkostnaden ligger nu på cirka 8 miljoner euro. Styrelsen kommer att sammankalla ett extra föreningsmöte för att ge noggrannare information om bygget och finansieringen.

– Det här är fortfarande en ekonomiskt förnuftig investering. Efter ett verksamhetsbidrag på 200 000 euro och med en återbetalningstid på 31 år ger Gillets fastigheter en årlig avkastning på 4,3 procent, säger **Kaj-Erik Lindberg** som tillsammans med **Bo Söderholm** är byggansvariga i Gillets styrelse.

på plats behöver den nya restauranglokalen värmas under vinterhalvåret och kylas under delar av sommarhalvåret.

I början av februari var gården i stort sett redo för att ta emot golvbetongen. Avlopp, dränering och annan teknik låg redan på plats.

Timo Hagelin berättar att gårdsnivån stiger till samma nivå som golvet i tamburen för att göra det lättare för dem med begränsad rörelseförmåga.

Efter golvet är det dags att lägga taket. Hagelin ser inte några problem med takbygget, även om det skulle bli vinter.

– Arbetsplanen är sådan att vi kan göra annat om snön blir ett hinder.

Timo Hagelin sticker inte under stol med att utmaningarna varit förvånansvärt många och arbetsdagarna långa.

– Då jag tog emot jobbet hette det att vi skulle bygga några mellanväggar för hotellet och fixa lite smått i restaurangen. Lyckligtvis har jag en förkärlek för gamla hus och har jobbat med renoveringar under hela mitt yrkesverksamma liv, säger arbetsplatschefen som var ansvarig byggmästare också då klocktornet på Järnvägsstationen renoverades.

Text: Peter Nordling

Foto: Hannes Victorzon

Våndan av att köpa bil

Frågetecknen är många för dagens bilköpare: Ska det vara bensin, diesel, gas, el eller hybridteknik? Det här kombinerat med osäkerheten kring statens bilrelaterade beskattning har lett till att försäljningen av nya bilar har sjunkit.

Eftersom kapaciteten att tillverka bilar med eldrift inte kan byggas ut snabbt, främst på grund av batteribrist och en ineffektiv och resursslösande batteriteknik, är det lätt att räkna ut att bilar med förbränningsmotorer hänger med ännu i flera decennier.

Ett litet tankeexperiment visar proportionerna: Om elbilsförsäljningen i Finland

ökade till 30 000 elbilar per år (3 000 år 2019) skulle det dröja 100 år innan dagens flotta på runt tre miljoner personbilar är förnyad.

Finland är ett vidsträckt land där människorna har olika behov och använder bilen på vitt skilda sätt. Men när det utreds vilka typer av bilar som behövs, talas det ofta om en genomsnittlig körsträcka. Just nu lär finländarna köra i genomsnitt 14 000 kilometer per år. Utgående från det här medeltalet kanske det sedan fattas drastiska beslut gällande exempelvis stöd till elbilar och laddhybrider.

Problemet är att det är fråga om ett medeltal och inte den sträcka som människorna kör i praktiken. Drygt 60 procent

av bilförarna kör betydligt mera på årsnivå och dessutom långa sträckor, där bensin och diesel är de effektivaste drivmedlen. Resten av förarna kör däremot betydligt mindre än 14 000 kilometer och huvudsakligen korta etapper i tätorter där elbilarna kommer bäst till sin rätt. Problemet är att om de bilarna, som rullar minst, ersätts med elbilar, skulle de totala koldioxidutsläppen minska ganska marginellt.

Diesel bättre än ryktet

I klimatskussionen blandas miljö och klimat ofta ihop. Trafikens utsläpp av fossil koldioxid är på global nivå en klimatpåverkande faktor medan de andra utsläppen är mer eller mindre lokala miljöfaktorer.

Laddhybrid kräver laddning

Jag har skrivit om bilar och trafik sedan år 1989. De senaste åren har artiklarna alltmer dominerats av elbilar och laddhybrider fast försäljningen av speciellt elbilar har varit blygsam. År 2019 var något av ett genombrottsår, även om elbilsförsäljningen inte uppgick till mera än cirka 2 000 bilar, vilket motsvarar drygt 1,5 procent av nybilsförsäljningen.

Något tiotal provkörningar med laddhybrider har lärt mig att det är lätt att förfalla till att köra med bensin om det inte går att ladda bilen bekvämt hemma. Enligt en färsk undersökning av bilbranschen, är ägarna av laddhybrider i Finland i alla fall bättre på att ladda sina bilar än vad ryktet säger.

Typiskt för exempelvis kväveoxider (NOx) är att de är problematiska huvudsakligen längs större trafikleder.

– I Finland har vi totalt endast sex kilometer sådana trafikleder där NOx-utsläppen utgör en reell hälsofara, säger ledande forskaren **Juhani Laurikko**, bränsleexpert på forskningsinstitutet VTT.

Diskussionen om personbilarnas miljö- och klimatförstörande påverkan har gått riktigt het de senaste åren. Speciellt dieslbilarna har utpekats som de stora bovarna, fast moderna dieslar med SCR-katalysator (selektiv katalytisk rening) har lägre utsläpp av både koldioxid och kväveoxider än bensinbilar.

Dieslbilarnas utsläpp av NOx kan till och med vara lägre än för elbilar, räknat enligt hur elen produceras i genomsnitt i Europa. I Finland har vi dessutom inhemsk förnybar diesel som minskar de fossila koldioxidutsläppen med över 85 procent utan några ingrepp i motorerna.

Dieslbilar tillverkade före 2011 (Euro 4 och äldre) är sedan ett kapitel för sig i större städer på grund av sina höga partikel- och kväveoxidutsläpp. Nyheterna om att dieslbilar förbjuds i olika europeiska städer gäller huvudsakligen den här äldre stammen.

Ingen vill betala böter

Biltillverkarna pumpar i år ut så mycket

Tummen upp för den som strävar efter att verkligen köra på batteridrift med sin laddhybrid! Då gäller det att köra så korta sträckor att batterikapaciteten räcker till och batteriet alltid hålls tillräckligt laddat.

Ett stort hinder för att laddhybriderna ska bli var mans bil är att tekniken har varit förbehållen större och dyrare bilar. Bland de billigaste är till exempel Kia Niro plug-in Hybrid, som lite bättre utrustad kostar drygt 38 000 euro.

Bo Ingves

elbilar och laddhybrider de kan för att få ner sina genomsnittliga utsläppssiffror för att inte bli bestraffade av EU. Ekvationen är följande: Efter år 2020 skulle det kosta bilfabrikerna 95 euro per tillverkad bil för varje gram koldioxid per kilometer som överstiger 95 gram per kilometer räknat enligt den gamla NEDC-körcykeln. Då exempelvis Volkswagen sålde cirka 1,7 miljoner personbilar i Europa i fjol skulle företaget betala drygt 1,6 miljarder euro i böter om gränsen överskreds med 10 gram per kilometer.

I verkligheten är ekvationen inte riktigt så enkel, eftersom biltillverkarna kan poola ihop sig, såsom Fiat Chrysler (FCA) gjorde tillsammans med elbilstillverkaren Tesla. FCA går dessutom nu ihop med franska PSA som tillverkar Peugeot, Citroën, DS och Opel. Det finns också chanser till andra emissionsavdrag om tillverkaren exempelvis har utvecklat en teknologisk innovation för att sänka förbrukningen.

Det slutliga resultatet av jakten på koldioxidgrammen lär klarna först i början av nästa år men i praktiken tvingas personbilstillverkarna att på alla sätt försöka sänka sina genomsnittliga koldioxidutsläpp till 95 gram per kilometer för att undvika jätteböter.

Text & foto: Bo Ingves

Eldriftsvarianter:

Elbil:

Har en eller flera elmotorer och kan inte köra med oladdade batterier.

Laddhybrid (PHEV, Plug-in hybrid vehicle):

Har förbränningsmotor och elmotor samt ett ganska stort högkapacitetsbatteri som kan laddas externt och som också tar tillvara bilens bromsenergi. Bilen kan köras en längre sträcka enbart på el men batteriet är klart mindre än i en elbil. Motorn är vanligtvis en normal turboladdad bensinmotor, men finns även som diesel.

Fullhybrid (HEV, Hybrid vehicle): Har förbränningsmotor och elmotor samt ett mindre batteri som enbart laddas under körning med motorn och genom tillvaratagen bromsenergi. Kan i bästa fall köra någon kilometer enbart på el. Bensinmotorn är vanligtvis utan turboladdning och kräver hjälp av elmotorn för att få någorlunda goda prestanda.

Mildhybrid (BAHV, Battery assisted hybrid vehicle):

Har ett 48 volts batteri och en liten elmotor som fungerar både som startmotor och generator via en rem som är kopplad till vevaxeln. Kan inte köras enbart på el, utan elmotorn hjälper endast med lite tilläggs effekt vid till exempel omkörningar. Motorn är vanligtvis en normal turboladdad bensin- eller dieselmotor.

Bränslecellsbil:

Elbil där elen produceras internt i vätsgasdrivna bränsleceller.

Ordlista:

Nox, kväveoxider

NOx är ett samlingsnamn för kvävemoxid (NO) och kvävedioxid (NO₂) som bildas vid förbränning i höga temperaturer i förbränningsmotorer. Kväveoxiderna bidrar till förurning, övergödning och förhöjda partikelhalter i luften.

SCR, Selective Catalytic Reduction

SCR går ut på att man sprutar in en vätska, gjord av urea och avjoniserat vatten, i avgassystemet före SCR-katalysatorn där avgasernas kväveoxider reduceras till kvävgas och vatten. Vätskan säljs under namnet AdBlue och minskar utsläppen av skadliga kväveoxider med upp till 80 procent.

AdBlue

AdBlue är en klar och giftfri vätska som inte förorenar miljön. Vätskan görs enligt exakta specifikationer och tillverkas enligt standarderna DIN 70070 och ISO 22241. AdBlue är inte ett bränsle eller bränsletillsats och får absolut inte hållas i dieseltanken. Bilen måste ha ett SCR-system med en skild tank. AdBlue består av 32,5 procent urea i avjoniserat vatten.

Fordonsgas

Fordonsgas består av biogas, naturgas eller kombinationer av dessa. I Finland levereras gasen i ett och samma rör, förutom vid några tankstationer som säljer enbart biogas. Om man väljer det dyrare alternativet biogas, är det inte alls klart att man tankar biogas, men leverantören Gasum förbinder sig att sälja åtminstone lika mycket biogas som man tagit betalt för.

Miljöklasser:

Euro 1–6:

EU har sedan början av 1990-talet ett gemensamt regelverk för hur mycket avgaser nya bilar får släppa ut för att typgodkännas. Det första gemensamma regelverket kallades Euro 1 och nu är vi uppe i Euro 6 med olika tilläggsbeteckningar, där Euro 6d är den strängaste. Den stora förändringen kom med Euro 5 som trädde i kraft kring 2010 och som klart skärpte kraven även gällande partikel- och NOx-utsläpp. I USA var gränserna ännu strängare, så stränga att flera biltillverkare med Volkswagen som synligaste syndabock förleddes

att fuska gällande mätningen av kväveoxider.

El

Bilar som drivs enbart med elektricitet.

Elhybrid

Bilar som tar sin energi dels från en bensin- eller dieselmotor, dels från ett batteri som laddas under drift.

Laddhybrid

En hybridbil som tar sin energi dels från en bensin- eller dieselmotor, dels från ett batteri som kan laddas även externt.

För och nackdelar med olika motoralternativ

Sammandrag av ett föredrag av en av Finlands ledande motorteknikexperter, ledande forskaren **Juhani Laurikko** på forskningsinstitutet VTT.

Bensin:

+ Enkel och optimerad teknik med en relativt simpel avgasrening. Billig och välkänd teknik som är tekniskt mogen.
– Verksamhetsgraden inte på nivå med diesel, hybridteknik hjälper, men höjer kostnaderna. Inblandningen av bioetanol högst 10 procent med nuvarande standarder och teknik.

Diesel:

+ Fungerande teknik med hög verksamhetsgrad. Välkänd teknik som också kan drivas med 100-procentig förnybar diesel.
– Invecklad avgasrening som fördyrar tekniken. Dålig image på grund av dieselfuskat gällande Euro 5-bilar. Har försämrat luftkvaliteten i vissa större städer i EU.

Gas:

+ Enkel och optimerad teknik utan teknologirisk, baserad på en bensinmotor. Effektiv avgasrening. Jämfört med bensin är koldioxidutsläppen 20 procent lägre med naturgas och 80 procent lägre med biogas.
– Två olika bränslen (bensin och gas) höjer kostnaderna. Om det inte finns möjlighet att tanka gas i närheten är bilen ganska obrukbar då nya gasbilar endast har en liten bensintank.

(Bio)etanol:

+ Högt oktantal vilket möjliggör en hög verksamhetsgrad. Enkel produktionsprocess, många råvarualternativ och en omfattande produktionskapacitet.
– Begränsad möjlighet att användas i normala motorer på grund av dålig smörjförmåga och korrosionsrisk. Till sin verkliga fördel endast i motorer som är anpassade speciellt för etanol. (FFV/E85 för personbilar och ED95 för tunga fordon).

El:

+ Mångsidig produktion och möjlighet att använda förnybar och "inhemsk" energi. Kan sänka koldioxidutsläppen radikalt, beroende på hur elkraften producerats. Färdigt distributionsnät.
– Svårt att lagra, effektiva och rimligt prissatta batterier är fortfarande under utveckling, kort körsträcka på en laddning. Kräver en helt ny fordonspark.

Laddhybrid:

+ Samma som för elbil.
– Samma som för elbil med tillägget att en laddhybrids miljövänlighet beror på hur aktivt användaren laddar den. Fullhybrid (traditionell hybrid):
+ Sänker bränsleförbrukningen med hjälp av en liten elmotor. Kräver ingen extern laddning.
– Batteriet laddas med energi som skapats av förbränningsmotorn, körsträckan på el är marginell.

Tapani Ritamäki
förläggare

Invandrarförfattarnas tur

I jämförelse med övriga Norden och i synnerhet Sverige har Finland haft få stora internationella litterära framgångar. Ett Nobelpris på 1940-talet (**Frans Emil Sillanpää**), men det sågs som ett tröstepreis åt en krigsdrabbad nation. I modern har egentligen bara **Sofi Oksanen** slagit igenom på bred front. Nu har hon fått sällskap av **Pajtim Statovci**, ursprungligen kosovoalban men uppvuxen i Borgå, där han gått i tvåspråkigt dagis. Ur finlandssvensk synvinkel blev tyvärr finskan hans skrivspråk.

Med tanke på att landets, för tillfället största, parti vill se ett invandrarfritt Finland är det intressant att våra två internationellt mest renommerade författare båda har invandrarbakgrund. Och att en tredje utomlands välkänd finsk författare heter **Hassan Blasim** – med ursprung i Irak. Mot den bakgrunden är det kanske bäst om landets populäraste parti håller sig långt borta från landets populäraste författare, och konst överhuvudtaget.

Sexualitet som identitetskamp

Debutromanen *Min katt Jugoslavien* (2014) liksom uppföljaren *Tiranas hjärta* (2016) handlar båda om sexualitet som ett slags identitetskamp, och med ett krigsdrabbat land i fonden. Den senare nominerades till det prestigefyllda amerikanska priset National Book Awards som första finländska bok nånsin.

Statovcis tredje roman *Bolla* innehåller bekanta ingredienser: homosexuell kärlek, våld inom familjen och i samhället, ett krig som visserligen är över men inte bortglömt. Statovcis böcker har fått beröm, speciellt i amerikansk och engelsk press, och fast *Bolla* ännu inte översatts är förhandsintresset enormt. Man behöver inte vara klärvojanter för att tippa att boken blir författarens definitiva internationella genombrott. Finlandiapriset var första etappen på vägen.

Statovcis specialitet är att varva vardagsrealism med symbolism. I *Bolla* återkommer kursiverade avsnitt där kampen mellan ondska och godhet förs i form av en mytisk berättelse. Romanen öppnar med ett Faust-avtal som Gud gör med Djävulen. Världen

blev inte perfekt, för en orm slank in. Djävulen lovar fixa ormen mot att han får Guds barn – den här gången ingen Jesus utan en flicka. Långt senare får vi alla, inklusive Den Onde, en präktig överraskning när flickan har lyckats äta upp ormen och tagit dess glänsande skinn. Hon har blivit en bolla.

Vad är bolla? Statovci är alldeles för skicklig för att leverera en entydig tolkning. Bolla kan vara Serbien som ville äta Kosovo. Eller fadern Arsim, som förstörde sin fru och familj genom att inte berätta att han är homosexuell, utan försökte leva heterosexuellt.

Eller är Bolla en symbol för förhållandet Arsim etablerar med en ung serb som senare i boken återkommer som stum och galen. Serb + alban = lika omöjligt som en orm i paradiset?

Vardagsrealism

Statovcis andra stilnivå är vardagsrealism. Också då är han mycket skicklig, scenerna klipps alltid med rätt tajmning. Där en mindre driven författare skulle stanna upp för att suga mer ur en dramatisk situation förstår Statovci att vara ekonomisk. Scenen där Arsim första gången slår sin gravida fru är kort och skrämmande. Det slaget lär honom att våld gärna slår följe med mer av samma slag.

Arsims våldsbegäret springer ur hans oförmåga att acceptera sig själv och gå emot normen, som i det traditionella Kosovo definitivt inte är ett regnbågssamhälle. När Arsim sedan följer sitt livs kärlek, en man som studerar medicin, är det redan för sent. Priset han betalar är högt: förlusten av sin familj, sina barn. Också för läkaren går det illa. Även om *Bolla* utspelar sig i ett fredstida Kosovo lever kriget kvar i folks hjärnor och flera av bokens händelser springer direkt därur. Utomhusvåldet fortsätter nu inomhus, i familjen.

Bolla skildrar en rå värld. Betydelsefull litteratur lever alltid av det nakna och brutala, det undangömda. Arsim som har författardrömmar säger på ett ställe i boken att författarens uppgift är att förnedra sig själv. Ju mer, desto bättre konst. Det ligger en djup sanning i påståendet.

Brage värnar om finlands

Många Gillebröder har under exilen trivts i Föreningen Brages vackra våning på Kaserngatan 28. Bragehemmet, som lokalen kallas, har nyttjats av flera Gilleklubbar, och tisdagsluncherna hålls på Brage under hela byggprojektet.

Folkdans, Brages musikskola och Brages urklippswerk, det är väl det de flesta kopplar det fornnordiskt klingande namnet Brage till. Enligt föreningens stadgar är syftet att värna om finlandssvensk kultur genom att bevara och sprida gamla folklivstraditioner. Om Bragehemmets väggar kunde tala skulle de också bidra till folklivs- och kulturskildringen. De skulle kunna berätta oändliga historier om det borgerliga, finlandssvenska livet i Helsingfors genom åren. Framför allt om mer än 80 år av sång, folkdans, spelmans- och orkestermusik, och om gemenskap och vänskap mellan människor i olika åldrar, just här i tredje våningen på Kaserngatan.

Sedan år 1938 har Brage hållit till i det gula stenhuset ritat av **Theodor Höijer**. Men föreningen grundades redan år 1906 av den 26-åriga fiskarsonen **Otto Anderson** från Vårdö, senare professor i både musikvetenskap och folkdiktsforskning, och rektor vid Åbo Akademi.

Samma år, 1906, grundades också Svenska folkpartiet och det var nu Svenskinland blev ett begrepp. SFPs grundare, **Axel Lille**, hade en klar vision om hur man skulle värna om det svenska i vårt land: Brage skulle ta hand om kulturbiten och partiet språkfrågan, och så blev det.

Träffpunkt och äktenskapsbyrå

– Brages folkdanslag kallades för äktenskapsbyrå i slutet av 1940-talet. Folkdanssen upplevde en boom efter kriget. Som mest hade föreningen 1500 medlemmar (idag 350–400), mycket tack vare dansen. Det var kö ända ut på gatan när det var inträdesförhör. Vem som helst blev inte antagen, man måste behärska polka, vals och schottis och ha en partner att dansa med, berättar Gillebröder **Bo Söderholm**, mångårig vice ordförande för Brage.

– Det fanns vissa uppdämningar, eftersom det under kriget var förbjudet

att dansa. Men senare byggdes dansbänor i varje björkdunge, inflikar **Annika Nyström**, ordförande för Brage.

Både hon och Söderholm började i Brages folkdanslag som tioåringar, och har varit aktiva i föreningen i 45 respektive 64 år.

– Jag började år 1956, samtidigt som **Clas-Håkan Wigell** (1946–2019), minns Söderholm. Rektorn i Bangatans folkskola sa att alla pojkar börjar i Brage. Vi hade inget val. Flera andra Gillemedlemmar började också då. Det var med stor förskräckelse, här fanns ju flickor och man måste ta dem i hand, som tioåring.

Knappast kunde Söderholm då ana hur mycket Brage skulle komma att betyda för honom. Han beskriver det som en livsstil som skapas av den unika stämningen, Bragehemmet, gemenskapen och kulturen, och av att man får lära känna sina finlandssvenska rötter.

– Historiskt kan man säga att Brage egentligen var med och skapade den finlandssvenska borgerligheten. Folk flyttade in från landet till stan och tog med sig sin kultur. Brage blev en folklig, modern, helt och hållet finlandssvensk förening, förklarar Söderholm.

Dräktbyrån, en skattkista

Folkdanslaget är bara en av Brages många sektioner. En annan viktig och mycket aktiv är dräktsektionen. Med tiden fick Brage ett ansvar för att uppdatera och värna om normerna för hur en viss folkdräkt ska se ut, och på Dräktbyrån, som också är museum, finns allmogedrakter från åren 1750–1850 bevarade.

Eija Mendelin på Brages Dräktbyrå berättar att föreningen har 184 olika finlandssvenska folkdräktmodeller, både mans- och kvinnodrakter, men att originalmönstren är pyttesmå, kvinnodrakterna är i storlekarna 34–36. Eftersom vi har blivit längre och tjockare med

tiden har man blivit tvungen att anpassa alla dräktmodeller till nutid, man gör så kallade mönstergraderingar. Det går inte att förstora ett gammalt mönster rakt av, för då blir proportionerna fel. Gradering kräver stor kunskap och historisk inblick. Folkdräkten ska sitta på ett visst sätt. Det är ett enormt, men viktigt jobb, och nu har ungefär hälften av dräkterna mönstergraderats.

Vill man hyra eller köpa en finlandssvensk folkdräkt, eller delar till en specifik dräkt, ska vända sig hit. Det är vanligt att folk beställer material hos Brages Dräktbutik och syr sin folkdräkt på en Arbiskurs eller på Brages syjunta, för hand. Med speciella stygn. Det är naturligtvis handarbete (ingen symaskin!) från början till slut, men mönster, sömnadsinstruktioner, litteratur i ämnet och goda råd fås hos Dräktbyrån.

– Jag ger råd i telefon, tar emot beställningar och packar och skickar de material, som behövs för en viss dräkt, till väverskan. Vi har garn och material, allt bakgrundsmaterial finns här, förklarar Mendelin.

Folkdräkten används inte bara till sång och dans, den har blivit allt populärare.

– Födelsedagar, midsommar, konfirmation, frackfester, självständighetsbalen, begravningar. Det här är tillfällen då folk tar på sig folkdräkten.

Själv skulle Mendelin inte bära sin folkdräkt på en begravning, men rekommenderar att använda tröjan (folkdräktens jacka heter tröja) hellre än att gå i bara skjortärmarna.

För dyrt med musikskola och urklippswerk

Övriga sektioner inom Brage är folklivssektionen (den vetenskapliga sidan av Brage, ett nätverk för etnologer och folklorister), kammarkören Idun, spelmanslaget, stråkorkestern (i träda för tillfället) och den dramatiska sektionen (inte aktiv). Verksamheten finansieras med hyresinkomster, medlemsavgifter och statliga samt allmänna understöd.

På 1980-talet startade Brage en svensk-språkig musikskola, eftersom det inte

svenska folkkulturen

Vackert handarbete. Det randiga kjoltyget, som heter kalmink, vävs för hand och kostar cirka 200 euro per meter. En kjol i kalmink kräver minst tre meter.

I Finlandssvenska Dräktboken hittar man info om de olika trakternas folkdräkter, in i minsta detalj.

fanns någon i Helsingforsstrakten. Stiftelsen Pro Juventute Nostra var ekonomisk garant i starten och följande år ställde Helsingfors stad upp med ett årligt bidrag. I början hade Brages musikskola tre lärare och 50 elever. Den växte snabbt, och senare var lärarnas antal uppe i omkring 30 och elevernas 500. Det var mer än föreningen fick att gå runt. År 2005 fick musikskolan en ny huvudman. Stiftelsen Helsingfors svenska musikinstitut tog över och namnet ändrades till Musik- och kulturskolan Sandels år 2007. Idag står stat och kommun för cirka 70 procent av finansieringen.

Brages urklippsverk (numera Brages Pressarkiv), grundat år 1910, var en annan ursprunglig avdelning. Vid urklippsverket sysslade man med någonting unikt: Man klippte systematiskt ut artiklar om finlandssvenska personer och händelser. Allt pressmaterial finns noggrant katalogiserat och indexerat.

Idag är Pressarkivet avskilt från Brage eftersom Undervisnings- och kulturministeriet dragit in understödet. Kostnaderna blev för höga, och det blev oklart om Brages Pressarkiv kunde räddas. Till sist tog en nygrundad förening, Pressarkivföreningen

(grundad av Svenska Litteratursällskapet i Finland och finlandssvenska fonder och stiftelser), över år 2015. Då slutade arkivet aktivt samla in material till förmån för digitaliseringen.

För den som till exempel släktforskar eller söker bakgrundsmaterial om någon finlandssvensk person eller händelse är de gamla klipparkiven rena guldgruvan. Till skillnad från det digitaliserade materialet, måste man väl tillägga, eftersom det är svårare att hitta i det.

Text och foto: Annika Borgström

Snitta till en smaklig start på

Har du bjudit dina vänner på middag? Har du ett cocktail-party? Snittar till fördrinken, eller varför inte genom hela bjudningen, är alltid ett bra alternativ. Här får du inte bara idéer för olika slag av snittar utan även vissa grundregler när det gäller hurudana snittar det lönar sig att bjuda på.

Det viktigaste är att snittarna passar till drycken man bjuder på. En mjuk champagne matchar med mjuka smaker, så kanske starka syltiga smaker eller rå lök inte är de rätta medan en bål med mycket

smaker och sötma kräver något kraftigare snittar med lite sötma.

Har du olika sorter av drycker, kan du göra flera sorter av snittar och placera dem på olika bord tillsammans med passande dryckesalternativ.

Gör gärna snittarna så att det finns olika smaker och undvik att ha samma ingredienser i för många av dem. Använd dig av fisk, kött, fågel och glöm inte de vegetariska varianterna.

Snittarna ska helst vara gjorda så att de ryms hela i munnen, alltså små och enkla att ta i. De får dessutom inte ha någon sås eller andra ingredienser som lätt faller av och lämnar fläckar på gästernas kläder.

Bästa sättet att servera snittarna är att ha ett litet fat och en servett för varje gäst och ett extra plus är att ha en hållare för glaset som man kan fästa på fatet.

Välj bas

Den vanligaste och enklaste basen för snittarna är bröd. Skär gärna bort kanterna på brödet, och skär sedan brödet i mindre bitar, en skiva formbröd blir lagom stor om man skär den i fyra bitar. Lämpliga bröd för snittarna är förutom formbröd, som blir bäst om man rostar det först, baguette skuren i rundlar, skärgårdslimpa, Malaxlimpa och knäckebröd, för att nämna några alternativ.

Några exempel på snittar:

Mousse på rökt lax

Rökt lax
20 % crème fraîche
5 % sweet chilisås
Vitpeppar enligt smak

Kör i matberedare med knivtillsats till en slät mousse. Förvara i spritspåse. Spritsa ett torn på t.ex. malaxlimpa

Mousse på avokado

Avokado
20 % crème fraîche
Citronsaft (färspressad)
Torkad dragon efter smak

Halvera avokadon och ta ur kärnan. Ta ut köttet (går enklast med en matsked). Lägg i matberedare med de övriga ingredienserna och kör till en slät mousse. Förvara i spritspåse i kylskåp. Spritsa på exempelvis urgröpta gurkskivor.

Urgropta gurkskivor

Tvätta gurkan. Skär den i cirka 1,5 centimeter tjocka skivor. Gröp ur två tredjedelar av kärnorna med en tesked. Lägg i lämplig fyllning.

Kallrökt kött med picklad rättika

Använd ett starkt välrökt kött såsom ren, hjort, vildsvin eller häst.

Linda in köttet i rättikan och garnera. Servera från sked eller stick in en tandpetare i rullen.

festen!

Andra alternativ är till exempel urgröpta gurkskivor, tunnbröd som rullas ihop och skärs i små rundlar, krustader, potatisskivor eller skivor av grönsaker. Om du inte vill ha en bas kan du servera smakbiten till exempel på en sked, med en tandpetare instucken eller som en shot i ett snapsglas (gazpacho, gurksoppa, avokadosoppa, crème Ninon, m.m.).

Såsen ger smak

Såsen till snittarna har flera viktiga funktioner. Den viktigaste är att ge extra smak och att tillföra en mjuk känsla i munnen. Såsen fungerar även som fuktspärr, den skyddar basen från att suga i sig för mycket

fukt av pålägget. På så sätt förhindrar den att basen blir otrevligt våt och sladdrig.

De vanligaste såsbaserna är majonnäs, crème fraiche, gräddfil, smetana och puréer av grönsaker. Såsarna kan användas som sådana eller smaksättas med exempelvis pepparrot, vitlök, tomatås, sylt, chili, örter, varianterna är oändliga.

Såsen kan bredas på basen, helst i ett tunt lager som inte går ända till kanten (så att man inte får av den på fingrarna när man tar i snitten). Alternativt kan den blandas med huvudingrediensen som i lax- eller avokadomousse.

Pricken över i

En lyckad garnering är pricken över i. Garneringen ska vara enkel, men vacker och helst i en avvikande färg från huvudingrediensen. Färska örter är användbara och smakliga.

Dill, persilja, basilika, koriander och mynta, men även en klick sås eller sylt passar bra.

Komponenterna till snittarna kan bra göras i förväg, men själva uppläggningsen bör göras så sent som möjligt, för att snittarna inte ska torka och se otrevliga ut. Såser och mousser kan förvaras i spritspåsar och andra ingredienser färdigt skurna i plastpåsar eller burkar. Förvara ingredienserna i kylskåp så länge som möjligt med undantag för bröd som inte får förvaras kallt.

Lägg upp snittarna på fat, bred eller spritsa såsarna över dem, lägg på huvudingrediensen och allra sist garneringen. Garneringen, i synnerhet färska örter, vissnar snabbt, så de ska helst läggas på precis innan snittarna serveras.

Text & foto: Ben Wiberg

Picklad rättika

Gör en 1-2-3 sås, det vill säga en del ättika, 2 delar socker och 3 delar vatten. Rör om tills sockret smultit.

Skala rättikan och skär den i tunna skivor, till exempel med en mandolin.

Lägg den skurna rättikan i en burk och häll såsen över, så att den nått och jämt täcker. Låt mogna i några timmar. Håller flera veckor.

Samma recept kan användas för flera olika ingredienser såsom grönsaker, svamp och fisk. Såsen kan smaksättas med olika kryddor, till exempel lagerblad, kryddpeppar, svartpeppar, dill, pepparrot och vitlök.

Andra exempel på snittar

- Soltorkad tomat inrullad i lufttorkad skinka
- Kryddgurka inrullad i rostbiff
- Räkor på avokadomousse
- Surimi på majonnäs
- Kallrökt lax på majonnäs
- Ansjovis på ägg och lök på bröd
- Sill på potatisbit
- Minipaprika fylld med pepparrots-crème fraîche
- Pepparrots-crème fraîche på rödbetsskiva
- Gubbröra på bröd
- Lantleverpaté på bröd garnerad med rödvinbärsgele
- Rullat tunnbröd med majonnäs, skinka och kryddgurka
- Fyllda krustader (använd olika såser)

Schweizare tog caféerna

Sekelskiftets Eino Leino var en äkta "Kaffehausmensch" som om morgnarna trivdes på Café Platen, på dagen hos konditorn Catani och under sina nyktra dagar på Kämp med en kopp svart.

På **Eino Leinos** tid kantades Esplanaden av en lång rad välkända caféer. De populäraste var Brondin, Fazer, Kapellet, Nissen, Erikssons wienercafé, Löfströms Löffis, Ekbergs och Operakällaren. Listan över frestelser kunde lätt förlängas med König, Espilä, Apollo, Bodega, Gambrini och Societetshuset.

Café Ekberg har varit en omtyckt och kär mötesplats för helsingforsarna i snart 170 år, Fazers café sedan 1891, men inte ens de här "evergreenarna" är de äldst av legendariska kaffehus och konditorbagerier längs Esplanaden och Bulevarden.

Förstad till S:t Petersburg

Att inta lunch på till exempel Café Esplanads gatuterrass har fördelen att man samtidigt kan ta en bit typiskt Helsingfors på gaffeln. Där sitter du i förstaden till kej-

sartidens S:t Petersburg och runt omkring dig syns bevis på och ledtrådar till hur tre nationaliteter, svensk, rysk och finsk i tur och ordning, har försökt sätta sina spår i en växande stad.

Det var först på 1880-talet Norra Esplanaden förädrades och fick sina vackraste fasader i dekorativ, kontinental nyrenässans. Främst bland dem Grönqvistska huset och Hotell Kämp, granne med Konditori Catani, sedan Wredeska huset med sin passage, och Operakällaren i Svenska Teaterns hus. Centrum hade sakta börjat glida västerut från Salutorget, där Societetshuset, Hotel Kleinh och Kapellet hade reagerat ostörda i årtionden.

Helsingfors nutidshistoria började först då landet blev "oskiljaktigt" knutet till det ryska kejserliga imperiet. Från att ha varit en närmast obetydlig landsortshåla med 4 000 invånare upphöjdes staden den 27 mars 1812 till "värdighet av hufvudstad i Storfurstendömet Finland". Här skulle skapas nåt nytt som möjligast lite påminde om de brutna banden och de blödande sår.

I Åbo togs beslutet antagligen först som

ett skämt. I Åbo fanns caféer, universitet, teater och här utkom tidningar. Helsingfors däremot, saknade allt det som kännetecknar en levande kulturstad. Stan var lika anspråkslös som sin rödmålade träkyrka.

Med ny administration sipprade silverrublerna småningom in till den snabbt expanderande nya huvudstaden. På några decennier murades och timrades för kejserliga pengar ett helt nytt centrum. Kejsaren gav och Helsingfors tog tacksamt emot.

Sockerbagare från Schweiz

Kundkretsen för cafékultur växte i takt med att kejsaren investerade. De nyinflyttade ämbetsmännen, officerare, akademiker från Åbo och det nya Kejserliga Alexanders Universitetets studenter blev storkonsumenterna på nygrundade konditorcaféer. Från huvudstaden spred sig förkärleken för den svarta drycken snabbt över hela Finland. Redan år 1850 steg kaffebönan överraskande till landets värdemässigt viktigaste importvara, tätt följd av sockret.

Men för att cafékulturen skulle blomstra upp krävdes ytterligare en nationalitet, sockerbagare som hade flytt från Schweiz

till kontinental nivå

fann sin framtid i caféerna. Bakgrunden var att republiken Venedig år 1764 hade utvisat rätoromaner från den fattiga kantonen Graubünden, som i sekler hade specialiserat sig på sockerbagarnas yrke.

De förvisade släkterna spred sig från Schweiz över hela Europa. Via Sverige, Åbo och S:t Petersburg anlände sockerbagare som grundade schweiziska konditorier då det nya modet började nå Europas färskaste huvudstad på 1810- och 20-talet.

Enligt etnologen **Bo Lönnqvist** anlände **Christian Menn** år 1814 från Göteborg via Stockholm, efter honom kom **Johan Kestli**, **Andreas Bonoraud** och **Raget Bandli**, år 1825 pastejbagaren **Florio Catani**, också han från Göteborg.

Christian Menn var alltså den förste och synbarligen ovanligt energisk, för nästan omedelbart öppnade han konditori vid Alexandersgatan 12, mitt emot det blivande senatshuset. I sin ansökan till Magistraten påpekade Menn att det tidigare inte funnits en enda äkta sockerbagare i Helsingfors.

Menns landsman Johan Kestli satsade på konditori vid Fabiansgatan 29 efter att

först ha jobbat vid Stadskällaren. Även Andreas Bonoraud grundade ett konditori, men hans eventuella framgång är höljd i dunkel. Däremot blev Raget Bandlis café vid Trekanten (bakom Skillnaden) ett av tidningsredaktören och författaren **Zachris Topelius** stamställen.

Konditorier för läckergommar

Kändast av de fem inflyttade rätoromanerna blev Florio Catani. Han startade upp i Borgå, men kunde senare hyra sin landsman Andreas Bonorauds konditori i Helsingfors. De schweiziska invandrarna var sparsamma och i början av 1830-talet hade Catani kapital att grunda ett eget konditori i ett trähus som han hade låtit uppföra vid Norra Esplanaden 31.

Chefredaktören och författaren **August Schauman** skrev i sina memoarer år 1886 att Catanis café blev ett "populärt tillhåll för den unga huvudstadsbefolkningen, bland annat för studenter". Konditori Catani övertogs av sonen **Florio Anton Catani** och sedan av sonsonen **Johan Catani**, som 1890 lät bygga ett nytt stenhus, granne med Hotell Kämp i vilket han

öppnade sitt berömda konstnärskonditori.

Det nya Catani och hans landsmän introducerade var kombinationen av bageri och servering. Deras sockerbagarteknik var avancerad och krävde importerade råvaror, bland annat jäst som jäsningsmedel. Den moderna bakelsen blev en elementär del av den framväxande nya cafékulturen. Invandrarna lanserade den riktiga, äkta bakelsen som skulle bestå av tre element, en bottenkupa av deg, en fyllning med sylt och en dekor av glasyr.

I konditorierna fick bakelserna sällskap av pastejer med kött, fisk och skaldjur. Café-konditorierna serverade och sålde vin, punsch, likörer, toddy, buljong, kaffe, te, choklad och vissa även konfekt. Smått revolutionerande för tiden var att kaffet ansågs passa utmärkt även för kvinnor. Nu var det inte längre enbart herrsällskap som drack kaffe, utan paren kunde på interkontinentalt manér anlända tillsammans.

Med de rätoromanska sockerbagarna började helsingforsarna istället för kaffehus tala om café och schweizeria. Fenomenen och språkvetaren **Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen** hade då redan utvecklat

Café- och bageriverksamhet gick ofta hand i hand. Brondins bageri höll sig också med bil.

den finska motsvarigheten till ordet café, kahvila år 1861.

Moraliskt ifrågasatt

Bagarmästare **Fredrik Edvard Ekberg** hade fått upp ögonen för lyx under sin tre år långa gesällvandring i Riga och S:t Petersburg. Han hade beundrande sett kejsarstadens luxuösa caféer vid Moika-kanalen och Nevski prospekt. Fredrik Edwards drömmar kulminerade år 1873 då Helsingfors elegantaste restaurang, Café Parisien, slog upp sina dörrar i det Ekbergska stenhuset vid Alexandersgatan 52 (på den tiden i ändan av Centralgatan).

På den tidens fashionablaste café passade livrklädda portier uppgång med friska ostron, färsk hummer, iskyld champagne och kvalitetsviner från en välförsedd källare, minns **Rafaël Hertzberg** i sina hågkomster från år 1888. Tyvärr blev Café Parisiens saga inte lång. Men innan dess stjärna slocknade fick Ekberg chansen att servera både kejsaren och tronföljaren.

Konditorns yrke var varken särskilt allmänt eller populärt i slutet av 1800-talet. Bröd för husbehov bakades hemma och konditorierna ansågs suspekta därför att de serverade spritdrycker. Florio Catani ansökte om tillstånd för konditori i Tavastehus men fick avslag, eftersom hans gebit i moraliskt hänseende ansågs vara mer sedefördärvande än uppbyggande.

Kanske det var rykten om Catanis av-

slag som år 1891 ledde till att en annan schweizare, **Karl Fazer**, i sin ansökan om näringstillstånd försäkrade magistraten i Helsingfors att "starkvaror ej serveras".

Då Fazers lilla konditori-café sedan öppnade den 17 september 1891 blev det en enorm succé som skulle inleda snart 130 år av obruten tillväxt, och en helt ny caféstil i huvudstaden. Karl Fazer hade insupit sina influenser under gesällåren i Nevans stad (där hans syster bodde), i Berlin och i Paris.

Fenomenet på Glogatan

Det berättades att järnvaruhandlaren och mecenaten, gillebroder **Karl Herman Renlund** lånade Karl Fazer ett kännbart startkapital. Renlund hade näsa för affärer. Efter bara två framgångsrika år kunde Fazer återbetala den hisnande krediten på en kvarts miljon mark.

Kemistuderanden **Gustaf "Guss" Mattsson** skrev år 1892 till sin tant i Åbo att Fazers konditori dagligen säljer över tvåtusen bakelser, förutom all glass, puddingar, choklad och te.

"Helsingfors är en medelstor småstad där stans vackraste och mest kontinentala caféer fylls dagligen av kvinnliga kunder som spenderar faders, bröders, fästmäns och beundrars sista slantar på enorma mängder söta delikatesser."

År 1908 ersattes den gamla affärsgården vid Glogatan 3 med en för tiden sällsynt

vacker nybyggnad i tre våningar ritad av **Selim A. Lindqvist**. Materialen och detaljerna skulle återge den atmosfär som kunde upplevas i de exklusivaste caféerna i Mellaneuropa. Fazer ansågs ha prägel som café för de välbeställda samt som mötesplats för unga damer och herrar.

Tyvärr revs jugendbyggnaden redan år 1928 för att två år senare ersättas av **Gösta Jusléns** stenpalats i hörnet av Alexandersgatan och Glogatan. **Jörn Donner** skriver i sin företagshistorik om Fazer (1991) att den lindqvistska skapelsen skulle ha klarat sig väl i jämförelse med samtida caféer i speciellt Berlin, Wien och Budapest.

Nykterhetscaféer

Leinos värld i världen försvann med det nya seklets två första decennier. Det som återstod år 1918 överlevde under en kort parentes tills guldåren och de kontinentala caféerna blev populära mål för polisräder under förbudsperioden. Känsligare kunder flydde sin kos och föredrog enskilda klubbars fristad.

Länge gällde uppfattningen att finländsk cafékultur inte kan vara särskilt livskraftig. Det gick så långt att hela begreppet cafékultur ifrågasattes. Av naturliga skäl anspelade det på klimatet; det är inte trevligt att frysa på uteserveringar även om kalendern hävdar att det är den varmaste årstiden.

Förutsättningarna för caféverksamhet komplicerades dessutom av andra yttre betingelser när krisårens ransoneringar och regleringar 1914–19 och på nytt 1939–54 drabbade kaffeimporten och den fria tillgången på andra produkter som utgör konditorns livsviktiga råvaror. En kopp maskroskaffe är uppvärmande men definitivt ingen kaffenjutning.

Caféer som lyckades överleva decennier av strejker, omvälvningar, en revolution samt tre krig med ransonering och kuponger gjorde det ofta tack vare driftiga kvinnor i ledningen. Den första var **Katharina "Cajsa" Wahllund** redan under första hälften av 1800-talet. Mindre välkänt är att starka personligheter som **Hilma Ekberg**, **Berta Fazer** och **Bertha Paulig** var de som tog besluten när det gällde. Facklan har burits vidare av bland andra **Gunvor Backman**, **Anja Snellman** och **Maj-Len Ekberg**.

Text: **Matts Dumell**

Foton: Helsingfors stadsmuseums bildarkiv

Stefan Törnqvist

Pessimisterna tystnar – dags bli försiktig?

Vi genomlever historiens näst längsta börsuppgång och har cirka 1,5 år tills vi slår rekorduppgången som slutade med teknologibubblan år 2000. Den nuvarande uppgången som började år 2009 har hela vägen följts av klagovisor och kraschvarningar av såväl finanspressen som marknadsbedömare.

Klagovisorna tolkar jag så, att många varit rädda, suttit med för låg aktievikt och egentligen hoppats få ett köptillfälle. Nu har antagligen många köpt aktier, eftersom pessimisterna håller på att tystna, ekonomerna ser inga moln på sin himmel, och man förutspår fortsatt låga räntor och sedelpressning så långt ögat når. Denna sorglöshet känns ruskig. Kom ihåg **Warren Buffetts** rättesnöre: Var girig när alla andra är rädda och bli rädd när alla andra blir giriga.

Värre exotiska instrument

Vi har redan flera år haft en solklar bubbla i dagens negativa räntor, som i sin tur tvingat placerare att söka avkastning på fastighets-, bostads-, aktie-, företagsobligations-, konst- och andra marknader. Då de fysiska värdepapperen inte räckt till för den stora efterfrågan, har det skapats en mångfald av syntetiska värdepapper, baserade på komplicerade derivatinstrument, precis som före finanskrisen år 2008. Alla exotiska instrument som fanns då, cirkulerar igen, ofta i värre form än år 2007. Bankernas roll är denna gång ganska obetydlig, vilket innebär att likviditeten på marknaden är beroende av investerar-

nas riskvilja. Riskviljan kan försvinna när som helst om placerarna drar öronen åt sig, vilket vi fick försmak av under sista kvartalet år 2018.

På börsen används ofta Shillers konjunkturjusterade P/E-tal som mått på över- och undervärdering. För S&P 500-indexet i USA ligger detta i skrivande stund på drygt 31. Dagens siffra är snäppet över nivån strax före börskraschen år 1929, och endast då teknologibubblan var som värst år 2000, har denna siffra varit högre än nu. Då topade den på 44. I teknologiyran år 1999 utgavs en mycket uppmärksammat bok med namnet Dow 36. 000, som förutspådde att Dow Jones Industrial-index skulle gå upp fyrfalt från dåvarande 9 000 till 36 000 under bara 3–5 år.

Man ansåg att stora företag egentligen inte är riskfylldare än statsobligationer. Med de låga räntor vi har idag, behöver man inte ens slopa riskpremierna på börsbolag. Dow Jones Industrial ligger i skrivande stund på cirka 29 000 och det behövs bara en uppgång på 33 procent för att nå 36 000. När vi 36 000 poäng, ser vi också ett nytt världsrekord i Shillers P/E-tal. Problemet idag är att själva räntenivån är en bubbla.

Vad kan spräcka bubblan, kan det finnas en Svarte Petter någonstans? I skrivande stund sätter coronaviruset världens börser i gungning, men börstrenden svänger knappast därför. Förtroendet för stater och centralbanker kan eventuellt vika, våra digitala valutor går ju som betalningsmedel

enbart så länge vi har förtroende för att våra politiker klarar situationen med negativa räntor, sedelpress, 100 procent av BNP i statsskuld och kroniska budgetunderskott. Inflationen kan göra comeback till följd av årtal av ringa investeringar i råvaruproduktion och en globaliseringstrend i motvind. Men troligen kommer alla dessa fenomen längre fram i tiden, just nu finns inga moln på analytikernas himmel. Detta bekymrar mig stort. Då alla är optimister är det farligt!

Kappsvängare

Den långa börsuppgången har tvingat börs pessimisterna att vända kappan efter vinden eller riskera att få sparken. Dagens marknadskännare säger precis som år 2000, att man ska sitta på sina aktier, för att inte riskera att missa den långsiktiga uppgången. Precis som år 2000 är det också naturligt att förlustbringande teknologiföretag har värderingar i mångmiljardklassen. Den bubblan sprack i ett läge då ingen längre öppet vågade vara pessimist.

Den här gången finns bubblan på räntemarknaden, som redan nu är så het, att den skulle falla utan centralbanksstöd. När är börsen bara en liten svans, som räntemarknaden viftar på? Normalt brukar Shillers P/E-tal ligga kring 15, så det är enkelt att räkna ut fallhöjden på börsen, den dagen då räntebubblan spricker. Ingen vet när det sker, men det sägs att **John D. Rockefeller** blev så rik därför att han alltid sålde för tidigt.

Frihetsbröderna uppvaktade

Handelsgilletts samarbetsförening, Manskören Frihetsbröderna, inledde sin vårtermin i januari. På Runebergssdagen den 5 februari, körens årsdag, uppvaktades traditionsenligt nationalskaldens staty i Esplanadparken med sång.

Frihetsbröderna gav en julkonsert i Brändö kyrka den 14 december. På den välbesökta konserten framförde kören, under ledning av sin dirigent **Jan C. Westerlund**, stämningsfulla och välkända julsånger. Lucia med tärnor medverkade. Under konserten uppbars kollekt som gick till Lucia-insamlingen. Organist var **Ingmar Hokkanen**.

Frihetsbröderna förbereder sig nu för sin vårkonsert i Brages sal den 24 april.

Business och
gemenskap
sedan år 1857

Navigeringstips

Nu går det lika behändigt att besöka handelsgillet.fi via mobiltelefonen som på datorn.

När du på mobilen kommer till startsidan blir menyn synlig om du trycker på de tre röda strecken, den så kallade hamburgaren, uppe till höger. Sedan är det bara att välja mellan Program, Info, Lokalteter, Klubbar, Publikationer, Kontakt och Bli medlem.

Tillbaka tills startsidan kommer du genom att trycka på Handelsgilletts blåa logo uppe till vänster. På datorn fungerar logon på samma sätt när du klickar på den.

Krigsskadeståndet intresserade

Historieklubben har aktivt börjat det nya året. Januarimötet diskuterade under rubriken Finlands krigsskadestånds omfattning och betydelse: Förbannelse eller välsignelse.

Den väl förberedda inledningen hölls av **Henrik Diesen** och **Carl-Fredrik "Calle" Geust**. Deltagarantalet var nytt rekord i klubbens historia, 50 deltagare.

Diskussionerna var livliga, antagligen beroende på att dessa frågor var aktuella för många klubbmedlemmar i deras barndom.

Krigsskadeståndet var inte enbart en belastning för Finland, utan utvecklade vår industri. Det bilaterala handelsavtalet med Sovjetunionen hade på lång sikt positiva ekonomiska effekter för Finland.

Februarimötet var ett föredragsmöte: Hur England gjorde sig till världens största koloniala stormakt och sedan krympte till nuvarande Storbritannien.

Föredragshållaren **Henry "Heffe" Ericsson** beskrev hur England

utvecklade sitt inflytande till världens största kolonialmakt med en fjärdedel av världens befolkning under sig.

Kaj Nordström presenterade den andra sidan, hur den engelska kolonialmakten kraftigt minskade i omfång och hur England blev en stat bland andra, dock representerande ett stort samväldie där gemenskapen är central, men inte det politiska inflytandet.

Det intressanta med föredragsämnet var att det inte berörde Finland. Nästan på alla möten har Finlands deltagande och öden berörts under diskussionen eller i föredraget. Mötet, som hölls på restaurang Karljohan, samlade igen 50 deltagare och stämningen var på topp.

Följande möte, den 9 mars är ett diskussionsmöte med rubriken Det kalla kriget. Inledare är **Henrik Aminoff**.

Text: **Kaj Nordström**

Första maj-lunch

Brändö Seglare ställer vänligen upp med en andra dukning för Handelsgillet i exil.

Starttid är klockan 15.00, så att BS:arna själva hinner undan.

Antalet deltagare är begränsat till 75.

Anmälan endast på handelsgillet.fi från den 31 mars klockan 10.00 då också menyn och priset publiceras.

Vårresa till Holland 5–8 maj

I maj går Gillets vårresa till Amsterdam och Haag, resedatum är 5–8 maj.

Programmet omfattar bland annat rundturer i Amsterdam och i Haag med svenskspråkig guide. En kanaltur och ett besök i dryckernas tecken på House of Bols ingår också. Reseprogrammet i sin helhet finns på Gillets webbplats.

Anmälan öppnas den 5 mars kl. 10.00 på handelsgillet.fi.

Fotografering på Gillet

Kansliet publicerar bilder från Handelsgilletts tillställningar på föreningens webbplats och Facebook-sida. Den som inte vill synas på bild bör meddela detta till kansliet info@handelsgillet.fi.

HANDELSGILLET GRATULERAR

Blomqvist Ralf, VH
75 år 11 mars

Krogius Sven-Erik, civilekonom
80 år 12 mars

Kankfelt Tim, EM
50 år 13 mars

Liesalho Markus, distrikschef
60 år 18 mars

Moberg Frank, DE
80 år 27 mars

Berglund Harald, dipl. köpman
85 år 29 mars

Björkwall Kim, skeppsmäklare
70 år 2 april

Grönlund Jan-Olof, vd, DE
75 år 3 april

Nordblad Leif, DI
75 år 4 april

Wikström Göran, pol.mag.
80 år 8 april

Widén Carl-Johan, professor
85 år 10 april

Gothóni René, professor, TD
70 år 10 april

Ståhlberg Magnus, VH
85 år 20 april

Selenius Thomas, ekon.stud.
40 år 28 april

Ungern-Sternberg Claes, pol.mag.
80 år 29 april

Nya medlemmar

Styrelsen har antagit följande nya medlemmar till Handelsgillet:
Ben Herold, **Kristian Ulfstedt** och **John Westerholm**.

Posti Green

Byggföretag

Nikkilän Huolto Oy
tfn 0400 202 090

Förpackning

Oy Dahlberg & Co Ab
www.dahlberg.fi

Ventilation

Robovent Kb
tfn 044-5606087
roboventdick@ymail.com

Takarbeten

Solvikin Kattohuolto Oy
erik.ettala@solvikinkattohuolto.fi
tfn 040 579 819

Havets delikatesser

Frisch Haus Finland Oy
www.ayriaistukku.fi

Advokatbyråer

Begravningsbyråer

Helsingin Hautaushuolto
Tfn 09 700 24 81

Restaurang

Ravintolakolmio
- Konserni
www.ravintolakolmio.fi

Annonser

bo.gerkman@tilinurkka.fi

Oy K-O Nyman Consulting Ab

VVS planering
och övervakning
Teuvo Pakkalavägen 4,
00400 Helsingfors
tfn +358 045 806 535

Svenska småbruk och egna hem Ab

PB 35, 10211 Ingå, Ola Westmansallé 5
tfn (09) 644 761, 0400-477 008
www.smabruk.fi